

**Jomfruland
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 10.06.22
Saksnummer:
Saksbehandler: Morten Johannessen
Dato saksframlegg: 10.05.2022

Sak 2022/29: Skjøtselsplan for kystlynghei på Styrmannsholmen og Larsholmen

Bakgrunn

Det er så langt utarbeidet seks skjøtselsplaner for nasjonalparken: Tårnskogen, Saltstein/Tangbukta, Sandbakken, Øytangen, havstrender på Stråholmen og rullesteinstranda på Jomfruland.

Forvaltningsplanen legger opp til en skjøtselsplan til – for kystlyngheiene på Styrmannsholmen og Larsholmen.

I 2021 tildelte Miljødirektoratet 75 000 kroner til skjøtselsplan for Styrmannsholmen/Larsholmen.

Våren 2021 ble Ekelund consult forespurt om å utarbeide forslag til skjøtselsplan. Kristine Ekelund, som har erfaring fra andre områder med kystlynghei, gjennomførte kartlegginger i august 2021 og leverte planforslag i april 2022, som forvalter har meldt tilbake på og godkjent.

Forvalters vurdering

Ekelund har levert forslag til plan som svarer på oppdraget. Planen er bygd opp i henhold til mål fra Miljødirektoratet. Planforslaget viser god kjennskap til restaurering av kystlyngheier i gjengroing og kunnskap om plantearter, og gir konkrete forslag til tiltak.

Kystlynghei er en trua naturtype og har status sterkt trua på norsk rødliste for naturtyper. I 2015 fikk kystlynghei med verdi A eller B status som utvalgt naturtype. Kystlyngheiene på de to holmene ble kartlagt i 2015 i forbindelse med opprettelsen av nasjonalparken og fikk hhv. verdi B og C.

Planforslaget gir en beskrivelse av kystlynghei, den gir en oversikt over naturgrunnlaget og dagens drift i området, den gir råd om restaurering og skjøtsel for å ta vare på lokaliteten til den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen.

Ekelund skriver at «*Verneverdiene på Styrmannsholmen og Larsholmen knytter seg i stor grad til at de er gamle kulturlandskap som er avhengige kontinuitet i drift for å opprettholde verdiene. Etter mange års opphold i driften har gjengroingsprosessen gjort at naturtypene ikke lenger er helt intakte og tilstanden er forringet. På de to holmene er det til sammen registrert ni ulike naturtyper der en av dem, kystlynghei, er rødlista som sterkt trua. Semi-naturlig strandeng er også rødlistet som sterkt trua, men forekommer først og fremst som små fragmenter.*

Kystlyngheiene på de to holmene utgjør nokså små areal, men er samtidig ikke vanlige naturtyper i området og regionen ellers, i dagens landskap. Det er kun på disse to holmene det er registrert kystlynghei innenfor nasjonalparken. Det kan være at flere av holmene i Kragerø-skjærgården har hatt drift med lyngbrenning, men at gjengroingen har kommet så langt at det er vanskelig å påvise at det har vært slik bruk. I Oslofjordområdet er det kun i Hvaler og Fredrikstad det er registrert kystlynghei. Det kan også se ut til at det finnes rester av kystlynghei på øyer og holmer utenfor Tønsberg og Tjøme. I sør er de nærmeste kystlyngheiene som er beskrevet ved Gjernessangen i Risør, samt Store Vardøya som er i drift. Trolig var bruken av kystlyngheier på den østlige delen av Sørlandskysten og Sør-Østlandet nord til Tønsberg og Fredrikstad mer utbredt før siste verdenskrig, men gikk ut av bruk tidligere enn på Vestlandet, hvor utbredelsen også har vært større. I en slik sammenheng er kystlyngheiene på Styrmannsholmen og Larsholmen en del av de svært få kystlyngheien på Sør-Østlandet som er igjen i Norge. Plantegeografisk skiller de seg fra de Vest-norske kystlyngheiene siden flertallet av de oseaniske plantene mangler og i noen grad sørøstlige arter inngår. Tilstanden i kystlyngheiene vurderes å være middels god siden røsslyngen fortsatt dominerer, men den er gammel og grov og med einer og krekling som tar gradvis over. I deler av kystlyngheien gror det til med trær og kratt. Det er fortsatt godt potensiale for restaurering og bedre tilstand ved å ta opp igjen tradisjonell drift, siden kystlyngheiene fortsatt i hovedsak er treløse i alle fall på Styrmannsholmen. Tilstanden i de andre naturtypene på Styrmannsholmen er ikke like preget av gjengroing, siden de veksler med nakent berg, små littoralbasseng eller er naturlig åpne naturtyper. Moderat beite vil fremme mangfoldet og naturverdiene i åpen grunnlent mark, semi-naturlig strandeng og i sump- og myrområdene. Det er ingen funn av rødlista arter. Tilstanden for naturverdiene på Styrmannsholmen og Larsholmen er derfor oppsummert til å være middels god, men med nødvendig restaurering og skjøtselsbehov for å ta vare på verdiene på sikt.»

Bakgrunnen for at skjøtselsplanen ble lagt inn i forvaltningsplanen var en kartlegging utført av Biofokus i 2014 som en av forarbeidene til nasjonalparken. Planforslaget til Ekelund bekrefter at begge holmer har kystlyngheier der det har blitt drevet brenning og beiting, antakelig fram mot andre verdenskrig. På Styrmannsholmen ble det også dyrket poteter.

Kystlyngheiene på Styrmannsholmen og Larsholmen en del av de svært få kystlyngheien på Sør-Østlandet som er igjen i Norge. Det er muligheter for restaurering for å bevare og gjenskape verneverdier, og tiltak i regi av nasjonalparken bør prioriteres opp.

Ekelund consult har påvist to forekomster av rynkerose, en på hver holme og en forekomst av vinterkarse på Styrmannsholmen. Nasjonalparken har avtale med Norsk skogrydding om etterkontroll og evt. behandling av rynkerose på Jomfruland på seinsommeren 2022.

Oppdraget bør utvides til å gjelde behandling av disse forekomstene.

Restaurering av kystlynghei er et nytt arbeidsområde for Jomfruland nasjonalpark og planforslaget tilsier at en bør gjøre tiltak i trinn å vinne erfaring og tilpasse tiltakene til utviklingen. Styrmannsholmen, som har to hytteeiendommer og mye båtbesøk er i utgangspunktet den mest kompliserte holmen i forhold til andre interesser, men har samtidig størst verdi som kystlynghei og det største arealet. Planforslaget har som et alternativ å rydde kratt (noe skal stå igjen til skjul for beitedyr) og svi deler av lyngområdet en vinter for så å la nye beiteplanter vokse uten beiting første sommeren før beitedyr settes på året etter. Forvalter tror det kan være et bra opplegg. Ca. 90 prosent av krattene som til sammen dekker c. 5,6 daa bør ryddes seinhøsten/vinteren 2022/23 og 30 prosent av lyngen bør svis etter det. Virke fra ryddingen kan legges i hauger over lyngområder og brennes sammen med den. Norsk skogrydding har sagt ja til å ta ryddejobben, men det må hentes inn annet personell med erfaring fra lyngsviing.

For 2024 bør det inngås avtale med saueier Erling Ballestad om fem sauer med lam av rasen gammelnorsk sau på beite sommer og høst. Nasjonalparken bør finansiere virtuelle gjerder (No-fence) for å unngå boring i fjell til gjerdestolper og nettinggjerder som oppfattes som avvisende og skjemmende. I et normalår skal det være bra tilgang til vann på Styrmanholmen. Skjærgårdstjenesten kan antakelig bistå med transport av dyr.

Innstilling

Styret tar planforslaget til orientering.

To forekomster av rynke-rose, en på hver holme og en forekomst av vinterkarse på Styrmanholmen behandles sein-sommeren 2022.

Restaurering av kystlynghei på Styrmanholmen igangsettes sein-høst/vinter 2022/23. Store deler av krattene ryddes og en betydelig del av lyngen svis.

For 2024 inngås avtale med lokal saueier om sau på beite sommer/høst. Nasjonalparken finansierer virtuelle gjerder. Skjærgårdstjenesten anmodes om bistand til transport av dyrene.

Behandling

Vedtak

.

Utskrift til

Ekelund consult

Vedlegg

1. Forslag til skjøtselsplan for kystlyngheier på Styrmanholmen og Larsholmen. Ekelund consult 2022.